

Universiteit Utrecht

Etnische verschillen in de discrepantie in probleemgedrag gerapporteerd door leerkracht en leerling en de mediërende werking van de leerkracht-leerlingrelatie

---

Masterthesis Jeugdstudies

M. Vonk (3351548)
Masterthesis Jeugdstudies
Begeleider: Dr. G.W.J.M. Stevens
Tweede beoordelaar: Dr. V.P.J. Duindam
Universiteit Utrecht
Juni 2011

Abstract

Literature shows that different informants report different levels of problem behavior in the same person. This study investigates whether there are ethnic differences in discrepancies in teacher-child reports of problem behavior. Also, this study searches whether the teacher-student relationship mediates the relationship between ethnicity and discrepancies in reported problem behavior by teacher and child. The Youth Self Report Scale was used to measure problem behavior in 214 children. Their teachers filled in a Teacher Report Form and a Teacher-Student relationship scale.

Teachers reported more externalizing problem behavior for Moroccan students than for Dutch students. They also reported more conflict in their relationship with Moroccan students than in their relationship with Dutch and Surinamese students. For more than half of the Moroccan children there was a discrepancy in externalizing problem behavior as reported by themselves and their teachers. In the Dutch and Surinamese group, 33,3% of the students had such a discrepancy. In the Turkish group of students this was only 20%. Moreover, the relationship between ethnicity and discrepancies in externalizing problem behavior was fully mediated by conflicts in the teacher-student relationship as reported by the teacher. This study shows that the teacher-student relationship forms a very important aspect in understanding discrepancies in teacher-child reports of problem behavior.

Uit de literatuur blijkt dat verschillende respondenten vaak verschillende niveaus van probleemgedrag rapporteren over dezelfde persoon. Deze studie onderzoekt etnische verschillen in de discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag door leerkracht en leerling en de medierende werking van de leerkracht-leerling relatie. Er is gebruik gemaakt van de EPOS-dataset uit 2010. Aan 214 leerlingen werd de Youth Self Report uitgevraagd. Hun mentor vulde de Teacher Report Form en de Leerkracht Leerling Relatie Vragenlijst in. Leraren rapporteerden meer externaliserend probleemgedrag voor Marokkaanse jongeren dan voor autochtone jongeren. Zij rapporteerden ook meer conflicten in de relatie met Marokkaanse jongeren dan in de relatie met Surinaamse en autochtone kinderen. Voor meer dan de helft van de Marokkaanse jongeren werd een discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag door henzelf en hun leraar gevonden, tegenover 33,3% van de autochtone respectievelijk Surinaamse jongeren en 20% van de Turkse jongeren. De etnische verschillen in de kans op een discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag bleken volledig te kunnen worden verklaard door de mate waarin de leerkracht rapporteerde dat de relatie met de leerling gekenmerkt werd door conflicten. Deze studie toont dan ook aan dat de leerkracht-leerling relatie een belangrijk aspect vormt in het begrijpen van discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag tussen leerkracht en leerling

---

Inleiding

Nederland kent een grote groep jongeren van allochtone afkomst. De vooronderstelling is dat migrantenjongeren in Nederland een grotere kans hebben op probleemgedrag dan jongeren met een Nederlandse achtergrond. Er is een aantal studies gedaan naar internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij Turkse en Marokkaanse jongeren in Nederland (Bengi-Arslan, Verhulst, van der Ende & Erol, 1997; Crijnen, Bengi-Arslan & Verhulst, 2000; Darwish-Murad, Joung, Van Lenthe, Bengi-Arslan & Crijnen 2003; Stevens, Pels, Bengi-Arslan, Verhulst, Vollebergh & Crijnen, 2003; Vollebergh, Ten Have, Dekovic, Oosterwege, Pels, Veenstra, de Winter, Ormel, & Verhulst, 2005). Opvallend is dat de resultaten van de verschillende onderzoeken, of zelfs binnen de onderzoeken, sterk uiteenlopen. De verschillen en tegenstrijdigheden die in de resultaten terug te vinden zijn lijken in ieder geval gedeeltelijk te maken te hebben met de verschillende informanten waarvan gebruik is gemaakt in de verschillende onderzoeken. Zowel in Nederlands onderzoek als in onderzoek uit de Verenigde Staten komt naar voren dat een verschil in de niveaus van gerapporteerd probleemgedrag door verschillende informanten vaker lijkt voor te komen bij allochtone dan bij autochtone jongeren (Roberts, Allegria, Roberts & Chen, 2005; Vollebergh et al., 2005; Youngstrom, Loeber & Stouthamer-Loeber 2000).

In een onderzoek naar probleemgedrag van Turkse jongeren vonden Darwish-Murad en collega's (2003) dat zij vaker internaliserende problemen rapporteerden dan hun Nederlandse leeftijdsgenoten. Ook Turkse ouders rapporteerden meer internaliserend probleemgedrag bij hun kinderen dan Nederlandse ouders (Bengi-Arslan et al., 1997). Rapportage van probleemgedrag door de (Nederlandse) leerkrachten toonde echter dat er geen verschil is in internaliserend probleemgedrag tussen Turkse en Nederlandse jongeren (Crijnen, Bengi-Arslan & Verhulst, 2000). Onderzoek naar probleemgedrag van Marokkaanse jongeren liet eveneens zeer uiteenlopende resultaten zien. Marokkaanse ouders rapporteerden evenveel externaliserend probleemgedrag bij hun kinderen als Nederlandse ouders. Leerkrachten gaven een heel ander beeld. Zij rapporteerden twee keer meer externaliserend probleemgedrag bij Marokkaanse leerlingen dan bij Nederlandse leerlingen. Marokkaanse jongeren rapporteerden juist minder externaliserend probleemgedrag dan hun Nederlandse leeftijdsgenoten (Stevens et al., 2003). In onderzoek naar probleemgedrag van migrantenjongeren waarin geen onderscheid werd gemaakt tussen verschillende etnische groeperingen werd ook gevonden dat jongeren uit etnische minderheidsgroepen zelf een ander niveau van probleemgedrag rapporteerden ten opzichte van hun autochtone leeftijdsgenoten dan hun ouders en docenten (Vollebergh et al., 2005).

Bovenstaande studies laten zien dat er op basis van de verschillende informanten verschillende gemiddelde niveaus van probleemgedrag werden gevonden. De studies hebben niet

daadwerkelijk getoetst of er etnische verschillen in discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag (op individueel niveau) zijn. Alleen de studie van Van de Looij-Jansen, Jansen, de Wilde, Donker en Verhulst (2011) heeft dit onderzocht voor jongeren in Nederland. Zij vonden dat Surinaamse en Antilliaanse kinderen meer internaliserende problemen rapporteerden dan hun ouders. Turkse kinderen rapporteerden minder internaliserend probleemgedrag dan hun ouders. Twee studies uit de Verenigde Staten vonden eveneens etnische verschillen in discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag. Youngstrom, Loeber en Stouthamer-Loeber (2000) onderzochten in hoeverre informanten het met elkaar eens waren over het probleemgedrag van een kind. Zij vonden dat docenten een hoger niveau van externaliserend probleemgedrag rapporteerden voor Afro-Amerikaanse jongeren dan deze jongeren zelf en hun ouders. Roberts en collega's (2005) stelden vast dat ouders en kinderen van Europees-Amerikaanse afkomst het vaker met elkaar eens waren over het probleemgedrag van het kind dan ouders en kinderen van Afro- of Latijns-Amerikaanse afkomst.

Mogelijke verklaringen voor discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag

Uit de hierboven beschreven literatuur blijkt dat leraren probleemgedrag van allochtone kinderen en jongeren vaak heel anders inschatten dan ouders en de kinderen zelf. Een eerste mogelijke verklaring hiervoor is sociale wenselijkheid bij het rapporteren van probleemgedrag. Uit onderzoek is gebleken dat allochtonen vaak een sterkere neiging hebben tot sociaal wenselijke antwoorden dan autochtonen (Thijs, 2011; Verkuyten, 1992). Zij rapporteren mogelijk minder probleemgedrag dan er daadwerkelijk is. Een tweede mogelijke verklaring is dat de discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag ontstaat omdat het kind zich op school anders gedraagt dan thuis (Youngstrom, Loeber & Stouthamer-Loeber, 2000). Een derde mogelijke verklaring is dat culturele verschillen in normen over gepast gedrag een rol spelen. Wat voor de leerling als normaal of gepast gedrag geldt, kan voor de docent als ongepast worden gezien en andersom (Pels, 2002).

Uit eerder onderzoek blijkt dat de daadwerkelijke niveaus van probleemgedrag van verschillende etnische groepen veel dichter bij elkaar liggen dan op basis van rapportages door leerkrachten te verwachten is (Zwirs, Burger, Buitelaar & Schulpen, 2006a). Een vierde mogelijke verklaring is dan ook dat een bias bij de leerkracht ten aanzien van etnische minderheden een rol speelt bij het ontstaan van discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag. Uit klinisch onderzoek is een dergelijke bias bij rapporteurs al bekend. Er is vaker sprake van een overschatting van psychische en psychiatrische problemen bij Afro-Amerikanen en Latijns-Amerikanen dan bij mensen met een Europees-Amerikaanse achtergrond (Baker & Bell, 1999; Garb, 1997). Weisz en collega's vonden bovendien dat leraren grote verschillen rapporteerden in het probleemgedrag van Thaise en Amerikaanse kinderen, terwijl de verschillen in probleemgedrag op basis van objectieve observaties dichter bij elkaar lagen (Weisz, Chaiyasit, Weiss & Eastman, 1995). In een onderzoek van Jackson

(2002) werd ten slotte duidelijk dat Europees-Amerikaanse docenten problemen van Europees-Amerikaanse jongeren meer toeschreven aan externe factoren, terwijl zij problemen van niet-Europees-Amerikaanse jongeren meer toeschreven aan interne factoren. Mogelijk spelen soortgelijke negatieve (voor)oordelen een rol in de beoordeling van het gedrag van allochtone kinderen in Nederland. Het is dus mogelijk dat de rapportage van Nederlandse docenten bij allochtone kinderen vaker vertekend is dan bij autochtone kinderen.

Juist bij allochtone jongeren lijken verschillende informanten dus sterk te variëren in de mate waarin zij probleemgedrag rapporteren bij hetzelfde kind. Het doel van dit onderzoek is dan ook vast te stellen hoe vaak een discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag door leerkracht en leerling voorkomt bij jongeren uit de vier grootste etnische groepen in Nederland, te weten Nederlandse, Turkse, Marokkaanse en Surinaamse jongeren (Zwirs et al., 2006a). Onderzocht zal worden of de mate van het vóórkomen van deze discrepantie verschilt voor deze vier etnische groepen. Op basis van de hierboven beschreven literatuur valt te verwachten dat de discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag het meest voorkomt bij Marokkaanse jongeren en hun leraar (Stevens et al., 2003) en dat discrepantie in gerapporteerd internaliserend probleemgedrag het meest voorkomt bij Turkse jongeren en hun leraar (Crijnen, Bengi-Arslan & Verhulst, 2000; Darwish-Murad et al., 2003). Er is nog geen onderzoek gedaan naar discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag door leerling en leraar bij Surinaamse kinderen in Nederland. Surinamers hebben als migrantengroep een andere positie in Nederland dan Turken en Marokkanen (Den Brok, Van Tartwijk, Wubbels en Veldman, 2010), omdat zij vaker een hogere sociaal economische status hebben (Vollebergh et al., 2005) en door Nederlandse kolonisatie van Suriname veel beter bekend zijn met de Nederlandse taal en cultuur (Van de Looij-Jansen et al., 2010). Hiervan uitgaande is de verwachting dat Surinamers vergeleken met de andere twee niet-Westerse groeperingen het meest op de Nederlanders lijken en hiermee dat de discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag bij Surinaamse jongeren minder vaak voorkomt dan bij Turkse en Marokkaanse jongeren, maar vaker dan bij Nederlandse jongeren.

De leerkracht leerling relatie en discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag

Een andere, nog niet eerder onderzochte mogelijke verklaring voor het ontstaan van discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag tussen leerkracht en leerling is dat leerkrachten gemiddeld gezien een minder goede relatie hebben met allochtone dan met autochtone leerlingen.

Deze verklaring staat centraal in dit onderzoek.

Uit eerder onderzoek blijkt dat docenten en leerlingen een betere relatie met elkaar hebben als zij van dezelfde etnische afkomst zijn (Saft & Pianta, 2001). Onderzoek in Nederland wijst uit dat de leerkracht-leerlingrelatie anders is voor verschillende etnische groepen. Thijs, Westhof en

Koomen (2011) vonden dat leraren hun relatie met Nederlandse kinderen over het algemeen beter beoordeelden dan hun relatie met Marokkaanse kinderen. Hun relatie met Turkse kinderen vonden zij over het algemeen even goed als met Nederlandse kinderen.

Een minder goede relatie tussen leerkracht en leerling kan vervolgens bijdragen aan het ontstaan van een discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag tussen leerkracht en leerling. Voor een jongere zijn of haar verdriet of angsten toont aan een leraar is er een bepaalde mate van affectieve band nodig tussen leerkracht en leerling (Crijnen, Bengi-Arslan & Verhulst, 2000). Als deze band er niet is zal de leerling zijn gevoelens moeilijk uiten en zal het de leraar ook minder snel opvallen dat de leerling te maken heeft met internaliserende problematiek, waardoor hij mogelijk een onderrapportage geeft van het probleemgedrag van de leerling. Een minder goede relatie tussen leerkracht en leerling kan tegelijkertijd bijdragen aan het ontstaan van een discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag. Wanneer er bijvoorbeeld meer conflicten tussen leerkracht en leerling zijn, kan de leraar mogelijk minder zuiver beoordelen in hoeverre een leerling gedragsproblemen heeft. De conflictueuze relatie met een leerling kan er voor zorgen dat een leraar deze leerling gaat bekijken vanuit een 'problematisch' perspectief. Dit kan er voor zorgen dat de leraar vooral negatieve gebeurtenissen onthoudt over de leerling en bij een rapportage ook vooral negatieve herinneringen 'oproept' uit zijn geheugen. Hierdoor rapporteert hij mogelijk meer probleemgedrag dan er daadwerkelijk is (De Los Reyes en Kazdin, 2005). Bovendien kan het bij een relatie die zich kenmerkt door veel conflicten voor de leerkracht moeilijk zijn om de sociale interactie en pure gedragsproblemen van elkaar te onderscheiden. Omdat allochtone leerlingen meer kans lijken te hebben op een dergelijke leerkracht-leerling relatie, zou dit een verklaring kunnen vormen voor de etnische verschillen in discrepanties in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag.

Allochtonen en met name Marokkanen worden hebben al lange tijd te maken met een negatief beeld dat over hen heerst (Stevens et al., 2003; Verkuyten et al., 2011; Vollebergh, 2005). Hierdoor staan leraren mogelijk negatiever tegenover allochtone leerlingen en zullen zij minder snel een positieve relatie met hen ervaren. Tegelijkertijd zal het, wanneer de vooroordelen van de leerkracht worden bevestigd in de relatie met de leerling, nog veel moeilijker voor hem zijn om objectief naar externaliserend probleemgedrag te kijken. Daarom is het tevens mogelijk dat het hierboven beschreven effect van de leerkracht-leerling relatie op het ontstaan van discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag sterker is wanneer de leerling van allochtone afkomst is.

Doel van het onderzoek en hypotheses

Dit onderzoek stelt zich ten doel om de discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag tussen leerkracht en leerling voor verschillende etnische groepen in Nederland, namelijk jongeren met een Nederlandse, Turkse, Marokkaanse en Surinaamse achtergrond te onderzoeken. Daarnaast wordt bestudeerd in hoeverre de relatie tussen leerkracht en leerling gerelateerd is aan deze discrepantie. Dit is relevant omdat de inschatting van probleemgedrag door de docent vaak een belangrijke graadmeter is voor een eventuele interventie (Jackson, 2002). Zowel onderschatting als overschatting van probleemgedrag kan daarom een probleem zijn. Een bias in gerapporteerd probleemgedrag kan adequate besluitvorming over de aanpak en behandeling in de weg staan (De Los Reyes & Kazdin, 2005; Youngstrom, Loeber & Stouthamer-Loeber, 2000).

Op basis van de besproken literatuur stelt dit onderzoek de volgende vragen en hypotheses:

1. Hoe vaak komt een discrepantie in gerapporteerd internaliserend en externaliserend probleemgedrag door leerkracht en leerling voor bij Nederlandse, Surinaamse, Turkse en Marokkaanse jongeren?

Op basis van eerder onderzoek kan verwacht worden dat discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag door leerling en leerkracht vaker voorkomt bij allochtone kinderen dan bij Nederlandse kinderen. Specifiek kan worden verwacht dat een discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag het meest voorkomt bij Marokkaanse kinderen en dat een discrepantie in gerapporteerd internaliserend probleemgedrag het meest voorkomt bij Turkse kinderen.

2. Kunnen eventuele etnische verschillen in de mate van discrepantie worden verklaard door etnische verschillen in de relatie tussen leerkracht en leerling?

Op basis van de literatuur kan worden verwacht dat leerkrachten een minder goede relatie hebben met allochtone dan met autochtone leerlingen en dat deze relatie gerelateerd is aan de mate van discrepantie in probleemgedrag gerapporteerd door de leerkracht en jongere. Ten eerste wordt verwacht dat de leerkracht-leerling relatie vaak minder goed is bij allochtone leerlingen. Dit draagt vervolgens bij aan het ontstaan van een discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag (mediatie). Ten tweede wordt verwacht dat het effect van een minder goede leerkracht-leerling relatie op het ontstaan van discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag sterker is voor leerlingen van allochtone afkomst (moderatie).

Methode

Design en sample

Voor dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van data uit het onderzoek 'Emotionele Problemen Onder Scholieren' (EPOS). Dit onderzoek kent een design met twee fases. De eerste fase vond plaats tussen oktober 2009 en april 2010 en bestond uit een screening van middelbare scholieren op internaliserende en externaliserende problematiek en risico- en beschermende factoren door middel van een online vragenlijst. Er werden 3.850 leerlingen uit Rotterdam, Utrecht, Nijmegen, Amersfoort, Den Haag en Amsterdam geselecteerd om aan de eerste fase van de studie mee te doen. Op de dag van de afname was 9% van deze leerlingen afwezig. Van de aanwezige leerlingen gaf 5% van de adolescenten of hun ouders geen toestemming voor deelname. Van de uiteindelijke groep deelnemers was 9,8% van Nederlandse afkomst, 10,7 % van Surinaamse afkomst, 28,2% van Turkse afkomst, 26,8% van Marokkaanse afkomst en 24,5% van een andere etnische afkomst.

De tweede fase van het onderzoek richtte zich alleen op de grootste etnische groepen in Nederland, te weten Nederlanders, Turken, Marokkanen en Surinamers. Omdat in de eerste fase relatief weinig jongeren van Nederlandse en Surinaamse afkomst hadden deelgenomen aan het onderzoek, werden voor de tweede fase van het onderzoek alle ouders (en jongeren zelf) van Surinaamse en Nederlandse jongeren die scoorden binnen de (borderline) klinische range van de Youth Self-Report geselecteerd voor uitgebreide interviews. Uit de groep Turkse en Marokkaanse respondenten werd voor de diagnostische interviews met ouders en jongeren een random steekproef getrokken van jongeren in de (borderline) klinische range. Verder werd uit alle respondenten in de niet-klinische range een random sample getrokken. Van de ouders die benaderd werden voor een interview was 64% bereid te participeren in het onderzoek. Na het interview met de ouders werd toestemming gevraagd voor een interview met hun kind. Van hun kinderen was 94% bereid te participeren. Uiteindelijk resulteerde dit in totaal 349 ouder-kind paren. Vervolgens is er voor 220 jongeren ook een vragenlijst ingevuld door de leraar. Dit resulteert in een sample van N=220, bestaande uit 32% Nederlandse jongeren (N=70), 20% Marokkaanse jongeren (N=45), 20% Turkse jongeren (N=45) en 27% Surinaamse jongeren (N=60). Deze groep respondenten is gebruikt voor het huidige onderzoek. De leeftijd van de respondenten varieerde van 14 tot 21 jaar met een gemiddelde leeftijd van 15,9 jaar. Van de respondenten was 42,5% man.

Meetinstrumenten

In dit onderzoek worden de variabelen probleemgedrag gerapporteerd door het kind, probleemgedrag gerapporteerd door de leraar en leerkracht-leerling relatie gerapporteerd door de leraar gebruikt.

Youth Self Report

Om de rapportage van probleemgedrag door het kind te meten is gebruik gemaakt van 31 items van de Youth-Self-Report. Respondenten werd gevraagd het vóórkomen van problemen in de afgelopen zes maanden aan te geven op een driepuntsschaal, 0 = helemaal niet, 1 = een beetje of soms, 2 = duidelijk of vaak. De YSR is gebaseerd op de Child Behavior Checklist (CBCL) en bestaat in totaal uit acht probleemschalen, namelijk Teruggetrokken/Depressief, Lichamelijke Klachten, Angstig/Depressief, Sociale Problemen, Denkproblemen, Aandachtsproblemen, Normafwijkend Gedrag en Agressief Gedrag. Een probleemscore op één van deze schalen is de somscore van alle items behorende tot de betreffende schaal. De somscore van de eerste drie schalen is een maat voor internaliserend probleemgedrag, de somscore van de laatste twee schalen een maat voor externaliserend probleemgedrag. Voorbeelden van items van de YSR zijn 'ik ben gemeen tegen andere kinderen' en 'ik sticht brandjes' voor externaliserend probleemgedrag en 'ik huil veel' en 'ik heb nachtmerries' voor internaliserend probleemgedrag. De validiteit en test-hertest betrouwbaarheid van de YSR zijn aangetoond (Achenbach, 1991c) voor zowel de oorspronkelijke versie als voor de Nederlandse vertaling (Verhulst et al. 1997a) die in deze studie gebruikt is. De YSR schaal voor internaliserend probleemgedrag heeft in dit onderzoek een goede interne consistentie met een Cronbach's alpha van .91. De YSR schaal voor externaliserend probleemgedrag heeft eveneens een goede interne consistentie met een Cronbach's alpha van .93

Teacher's Report Form

Voor het meten van probleemgedrag gerapporteerd door de leraar is gebruik gemaakt van 113 items van de Teacher's Report Form (TRF). Deze schaal is eveneens gebaseerd op de CBCL. Voorbeelden van items van de TRF zijn 'deze leerling liegt en bedriegt' en 'steelt spullen van anderen' voor externaliserend probleemgedrag en 'deze leerling voelt zich waardeloos of minderwaardig' en 'is te angstig of te bang' voor internaliserend probleemgedrag. Betrouwbaarheid en validiteit zijn aangetoond voor zowel de oorspronkelijke TRF (Achenbach 1991d) als voor de Nederlandse variant (Verhulst et al. 1997b). De TRF schalen voor internaliserend en externaliserend probleemgedrag hebben in dit onderzoek beiden een goede interne consistentie met een Chronbach's alpha van respectievelijk .88 en .93

Leerkracht Leerling Relatie Vragenlijst

De leerkracht-leerling relatie is gemeten met de Leerkracht Leerling Relatie Vragenlijst (LLRV). De LLRV bestaat uit 28 items met een 5-puntsschaal (1= zeker niet van toepassing t/m 5= zeker van toepassing) en meet drie subschalen die verwijzen naar drie dimensies van leerkracht-leerlingrelaties, namelijk Conflict, Nabijheid en Afhankelijkheid. (Koomen, Verschuren & Pianta, 2007). Items die in de LLRV voorkomen zijn bijvoorbeeld 'Deze leerling waardeert zijn/haar relatie met mij' en 'de omgang met deze leerling vergt veel energie van mij'. Somscores van deze drie subschalen geven een totale schaalscore welke een beoordeling geeft van de algemene kwaliteit van de relatie. De betrouwbaarheid en validiteit van de LLRV zijn aangetoond (Van Koomen, Verschuren & Pianta, 2007). In dit onderzoek heeft de LLRV schaal Nabijheid een goede interne consistentie met een Chronbach's alpha van .88. Ook de schaal Conflict heeft een goede interne consistentie met een Chronbach's alpha van .91

Resultaten

Beschrijvende statistieken

Tabel 1 toont de gemiddelde scores per etnische groep op de schalen internaliserend en externaliserend probleemgedrag van de YSR en de TRF en op de schalen Nabijheid en Conflict van de LLRV. De gemiddelde scores per etnische groep werden met elkaar vergeleken door middel van een variantieanalyse (One-Way ANOVA). De resultaten laten zien dat er geen etnische verschillen zijn op zowel de internaliserende als externaliserende schaal van de YSR. Analyse van de TRF scores laat zien dat er geen etnische verschillen zijn in scores op de internaliserende schaal maar wel in scores op de externaliserende schaal. Uit een Post-Hoc Bonferonni test blijkt dat leraren significant meer externaliserend probleemgedrag rapporteren voor Marokkaanse leerlingen dan voor autochtone leerlingen. Variantieanalyse wijst uit dat er geen significante verschillen tussen de etnische groepen zijn in de gemiddelde scores op de LLRV schaal Nabijheid. De etnische groepen verschillen wel van elkaar in gemiddelde scores op de LLRV Schaal Conflict. Een Post-Hoc Bonferonni test laat zien dat leraren meer conflicten rapporteren met Marokkaanse leerlingen dan met autochtone en Surinaamse leerlingen.

Tabel 1. Vergelijking van gemiddelde scores van de verschillende etnische groepen op de internaliserende en externaliserende schaal van de YSR en TRF en op de Nabijheids- en Conflictschaal van de LLRV.

	Autochtone jongeren N=72	Surinaamse jongeren N=60	Turkse jongeren N= 40	Marokkaanse jongeren N= 42	One-Way ANOVA
YSR internaliserend	15,4 (9,6)	14,6 (9,3)	15,7 (10,1)	13,7 (9,7)	F= .393 df= 3
YSR externaliserend	10,7 (6,5)	11,0 (7,4)	11,8 (10,5)	9,9 (6,9)	F=.432 df=3
TRF internaliserend	8,4 (8.1)	7, 0 (5,9)	7,2 (7,1)	6,9 (6,5)	F=.673 df=3
TRF externaliserend	4,4 ^a (6,7)	4,7 (7,3)	6,8 (9,4)	8,6 ^b (7,8)	F=3.291 df=3
LLRV nabijheid	27,5 (6,6)	25,6 (6,8)	27,4 (6,1)	25,3 (6,7)	F=1,57 df= 3
LLRV conflict	6,4 ^a (7,1)	7,8 ^a (8,2)	8,5 ^{a,b} (9,0)	12,5 ^b (9,0)	F= 4,8 df=3

Noot 1. (Standaarddeviatie)

Noot 2. Verschillende letters wijzen op significante verschillen

Etnische verschillen in de discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag

Om de etnische verschillen in de discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag in kaart te brengen zijn de respondenten ingedeeld in een (sub)klinische of niet-klinische groep. Hiervoor zijn de cut-off scores van de subklinische range gebruikt zoals gedefinieerd door Achenbach (2001). Vervolgens is per respondent bekeken of hij/zij zowel op de YSR als op de TRF in de (sub)klinische range viel. Indien een respondent wel in de (sub)klinische range scoorde op de YSR maar niet op de TRF of andersom, werd dit gescoord als 'discrepantie'. De discrepantiescores per etnische groep worden getoond in tabel 2. Analyse van de discrepantiescores met behulp van een chi-kwadraat toets laat zien dat er geen significant verschil is tussen de etnische groepen in de mate waarin discrepanties in gerapporteerd internaliserend probleemgedrag voorkomen ($\chi^2 = 4,66$; $df=3$; $p=.19$). De etnische groepen verschillen wel significant in de mate waarin discrepanties in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag voorkomen ($\chi^2 = 9,732$; $df=3$; $p=.021$). Van zowel de autochtone als Surinaamse jongeren had 33,3% een discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag tussen henzelf en hun leerkracht, van de Turkse jongeren 20%. Bij meer dan de helft van de Marokkaanse jongeren (52,4%) was er een discrepantie in het probleemgedrag zoals gerapporteerd door henzelf en hun leerkracht.

Tabel 2. Discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag per etnische groep.

	Autochtone jongeren		Surinaamse jongeren		Turkse jongeren		Marokkaanse jongeren	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Discrepantie internaliserend	26	36,1	20	33,3	17	42,5	14	33,3
Discrepantie externaliserend	24	33,3	20	33,3	8	20,0	22	52,4

Om verder te toetsen of etniciteit significant gerelateerd is aan discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag is er voor zowel internaliserend probleemgedrag als externaliserend probleemgedrag een logistische regressie uitgevoerd. Sekse en leeftijd zijn in de analyses opgenomen als controlevariabelen. Etniciteit bleek niet significant gerelateerd te zijn aan de kans op een discrepantie in internaliserend probleemgedrag ($p=.79$). Etniciteit bleek wel significant gerelateerd aan de kans op een discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag tussen leerkracht en leerling. De resultaten van de analyse worden weergegeven in tabel 3. Jongeren van Marokkaanse komaf hebben ruim twee keer meer kans op een discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag dan autochtone jongeren. Voor Surinaamse en Turkse jongeren werd een dergelijke relatie niet gevonden.

Tabel 3. De relatie tussen etniciteit en discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag.

Onafhankelijke variabele	β	SE β	p	Exp β	95% C.I.	
					Lower	Upper
Etniciteit (ref.= autochtoon)			.02			
Surinaams	-.023	.37	.91	.98	.47	2.03
Turks	-.77	.48	.11	.47	.19	1.20
Marokkaans	.81	.40	.04	2.24	1.02	4.92
Sekse (ref.= jongen)	-.23	.30	.45	.80	.44	1.43
Leeftijd	.18	.14	.19	1.20	.91	1.57

Noot. R2= .054 (Cox & Snell), .075 (Nagelkerke). Model $\chi^2(5)= 11,98$

De leerkracht-leerling relatie als verklarende factor voor etnische verschillen in de discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag

In tegenstelling tot de verwachtingen van dit onderzoek werden er geen etnische verschillen gevonden in de discrepantie in gerapporteerd internaliserend probleemgedrag tussen leerkracht en leerling. Er werden wel etnische verschillen gevonden in de discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag tussen leerkracht en leerling. Ook werden er etnische verschillen gevonden op de schaal Conflict van de LLRV. In het volgende deel van de analyse wordt onderzocht of de gevonden relatie tussen etniciteit en discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag door leerkracht en leerling wordt gemedieerd door conflict in de leerkracht-leerling relatie (LLRV Conflict)

Voorwaarden voor mediatie

De eerste voorwaarde om een mediatie-effect te kunnen toetsen is een verband tussen de afhankelijke en de onafhankelijke variabele. In de voorgaande analyses is er een significant verband gevonden tussen etniciteit en discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag door leerkracht en leerling. Bij Marokkanen was er vaker sprake van een discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag dan bij Nederlanders. Aan deze voorwaarde is dus voldaan. Vervolgens moet er een verband zijn tussen de onafhankelijke variabele en de mediator. De beschrijvende analyses wezen al op het bestaan van dit verband. Dit verband is nogmaals getoetst in een lineaire regressie met leeftijd en sekse als controlevariabelen. De resultaten van de analyse worden weergegeven in tabel 4 en laten zien dat leraren meer conflicten rapporteren in hun relatie met Marokkaanse leerlingen dan in hun relatie met leerlingen van andere etnische groepen.

Tabel 4. De relatie tussen etniciteit en LLRV Conflict

	b	SE b	Beta	p
Onafhankelijke variabele				
Etniciteit (ref.=autochtoon)				
Surinaams	1.20	1.42	.06	.40
Turks	2.60	1.61	.12	.11
Marokkaans	5.93	1.57	.28	.00
Sekse (ref.= jongen)	-2.08	1.23	-.12	.07
Leeftijd	-.882	.51	-.24	.08

Tot slot moet er een verband bestaan tussen de mediator en de afhankelijke variabele. Met behulp van een logistische regressieanalyse is getoetst of er een verband is tussen LLRV Conflict en discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag. Ook hier is gecontroleerd voor sekse en leeftijd. De resultaten van deze analyse worden weergegeven in tabel 5. LLRV conflict blijkt significant gerelateerd aan discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag. Er is dus aan alle voorwaarden voor mediatie voldaan.

Tabel 5. De relatie tussen LLRV Conflict en de discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag.

	B	SE β	Exp β	95% C.I.		p
				Upper	Lower	
Onafhankelijke variabele						
LLRV Conflict	.12	.021	1.12	1.17	1.08	.00
Sekse (ref.= jongen)	.03	.32	.97	1.84	.52	.93
Leeftijd	.25	.15	1.28	1.70	.96	.09

Noot. R2= .199 (Cox & Snell), .274 (Nagelkerke). Model χ^2 (6)= 47,39

LLRV Conflict als mediator in de relatie tussen etniciteit en discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag

Om de mediërende werking van LLRV Conflict te toetsen is een logistische regressie in twee stappen uitgevoerd. In stap 1 is etniciteit opgenomen als onafhankelijke variabele (voorspeller) en is er gecontroleerd voor sekse en leeftijd. In stap 2 is LLRV Conflict als onafhankelijke variabele toegevoegd aan het model. De resultaten van de analyse worden weergegeven in tabel 6.

Zoals eerder beschreven, is in de tabel te zien dat etniciteit in stap 1 gerelateerd is aan discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag. Marokkaanse jongeren hebben significant meer kans op een discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag dan autochtone jongeren ($Exp\beta=2.24$, $p=.04$). Echter, na het toevoegen van LLRV Conflict als voorspeller bij stap 2, blijkt de Marokkaanse etniciteit niet langer significant gerelateerd aan discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag. Dit betekent dat de relatie tussen etniciteit en discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag voor de Marokkaanse groep volledig wordt gemedieerd door conflicten in de leerkracht-leerling relatie.

Indien er wordt gecontroleerd voor conflicten tussen leerkracht en leerling hebben Turkse jongeren significant minder kans op een discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag dan autochtone jongeren. Dit laat eveneens zien dat dergelijke conflicten een rol spelen bij het ontstaan van discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag. Ook blijkt dat jongere jongeren minder kans hebben op een discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag dan oudere jongeren.

Tabel 6. De mediërende werking van LLRV conflict in de relatie tussen etniciteit en discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag door leerkracht en leerling.

		B	SE β	Exp β	95% C.I.		P
					Upper	Lower	
Stap 1	Onafhankelijke variabelen						
	Etniciteit (ref.=autochtoon)						.02
	Surinaams	-.02	.37	.98	2.03	.47	.95
	Turks	-.76	.48	.47	1.19	.19	.11
	Marokkaans	.80	.40	2.24	4.92	1.02	.04
	Sekse (ref.= jongen)	-.23	.30	.80	1.44	.44	.45
	Leeftijd	.18	.14	1.20	1.57	.91	.19
Stap 2	Onafhankelijke variabelen						
	Etniciteit						.046
	Surinaams	-.19	.41	.83	1.84	.37	.64
	Turks	-1.33	.54	.27	.77	.09	.02
	Marokkaans	.22	.46	1.24	3.03	.51	.64
	LLRV Conflict	.12	.02	1.13	1.18	1.08	.00
	Sekse (ref.= Jongen)	.034	.34	1.04	2.00	.54	.92
	Leeftijd	.33	.16	1.40	1.90	1.03	.04

Noot. Stap 1: R2= .05 (Cox & Snell), .075 (Nagelkerke). Model χ^2 (5)= 11,98
 Stap 2: R2= .199 (Cox & Snell), .274 (Nagelkerke). Model χ^2 (6)= 47,36

Tot slot is getoetst of er een interactieeffect is tussen etniciteit en de leerkracht-leerlingrelatie. Het interactieeffect etniciteit*LLRVConflict bleek niet significant (p=.27). Dit betekent dat het effect van de leerkracht-leerlingrelatie op de discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag niet anders is voor de verschillende etnische groepen.

Discussie

In deze studie is onderzocht of er etnische verschillen zijn in de mate waarin discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag door leerkracht en leerling voorkomt. Daarnaast is onderzocht of de leerkracht leerling relatie een mediërende werking heeft in het verband tussen etniciteit en discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag. De resultaten van deze studie laten zien dat een discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag aanzienlijk vaker voorkomt bij leerlingen met een Marokkaanse achtergrond dan bij alle andere groepen: 52% van de Marokkaanse leerlingen en hun leraar zijn het niet eens of er sprake is van externaliserend probleemgedrag. Bij de andere etnische groepen lag dit percentage beduidend lager: bij autochtone en Surinaamse jongeren was dit 33%, bij Turkse jongeren 20%. Deze aanzienlijke verschillen in het vóórkomen van een discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag bleken volledig te kunnen worden verklaard door de mate waarin de leraar rapporteerde dat de relatie met de leerling gekenmerkt werd door conflicten.

Etnische verschillen in de discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag

Het eerste doel van deze studie was vaststellen hoe vaak discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag voorkomt bij Nederlandse, Surinaamse, Turkse en Marokkaanse leerlingen. In de inleiding zijn op basis van eerder onderzoek twee hypothesen geformuleerd. Allereerst werd verwacht dat de discrepantie in gerapporteerd internaliserend probleemgedrag vaker voorkomt bij Turkse dan bij Nederlandse jongeren, omdat uit eerder onderzoek juist voor deze groep bleek dat leraren veel minder internaliserende problemen voor hen rapporteren dan jongeren en hun ouders zelf. Dit gegeven werd verklaard door de verwachting dat Turkse kinderen als gevolg van culturele verschillen mogelijk een minder affectieve band met hun docent hebben dan Nederlandse kinderen. Hierdoor valt de internaliserende problematiek mogelijk minder op bij de leraar (Crijnen et al., 2002). Tegen de verwachtingen in werd er geen significant verschil in discrepantie in gerapporteerd internaliserend probleemgedrag gevonden tussen de jongeren met een autochtone en jongeren met een Turkse achtergrond. Wel was het percentage jongeren met een discrepantie in gerapporteerd internaliserend probleemgedrag het grootst bij de Turkse groep leerlingen. Een mogelijke verklaring voor het feit dat er geen significant verschil met de Nederlandse leerlingen werd gevonden is dat er in deze onderzoeksgroep geen verschillen bleken te zijn tussen Turkse en Nederlandse jongeren in door de leerkracht gerapporteerde ervaren nabijheid tussen hemzelf en de leerling. In deze onderzoeksgroep lijkt er dus geen sprake te zijn van een minder affectieve band tussen autochtone leerlingen en hun leraar. Overigens moet hierbij benadrukt worden dat het hier gaat om nabijheid zoals gerapporteerd door de leraar. Of de Turkse jongeren zelf ook vinden dat zij een even affectieve

relatie met hun docent hebben als autochtone leerlingen is niet bekend.

Een tweede mogelijke verklaring is dat het onderzoek van Crijnen et al. (2000) data behelst van bijna 20 jaar geleden, terwijl voor het huidige onderzoek vragenlijsten en interviews zijn afgenomen in de afgelopen jaren. Mogelijk is er sindsdien veel veranderd bij de Turkse leerlingen, bijvoorbeeld omdat zij vaker tweede of derde generatie immigranten zijn.

In overeenstemming met de tweede hypothese van dit onderzoek, werd gevonden dat de discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag bij Marokkaanse leerlingen vaker voorkomt dan bij alle andere leerlingen. Marokkaanse jongeren bleken ruim twee keer meer kans te hebben op een discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag dan autochtone jongeren. Deze bevindingen sluiten aan bij eerdere onderzoeken (Stevens et al., 2003) waarin gevonden werd dat docenten meer externaliserend probleemgedrag rapporteerden voor Marokkaanse leerlingen dan deze leerlingen zelf. Hiervoor zijn in de inleiding verschillende verklaringen geformuleerd. In dit onderzoek is echter een andere verklaring getoetst, namelijk de mate waarin deze gevonden discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag samenhangen met de relatie tussen leerkracht en leerling.

Etnische verschillen in de leerkracht leerling relatie

De resultaten van dit onderzoek laten zien dat leraren voor alle etnische groepen evenveel nabijheid rapporteren, maar dat zij meer conflict rapporteren in hun relatie met Marokkaanse leerlingen dan met Surinaamse en autochtone leerlingen. Deze resultaten komen overeen met eerder onderzoek naar etnische verschillen in de leerkracht-leerling relatie (Thijs, Westhof en Koomen, 2011).

De mate waarin er sprake is van conflict in de relatie tussen leerkracht en leerling is mogelijk een belangrijke factor in het begrijpen van de discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag tussen Marokkaanse jongeren en hun leerkrachten. Daarom is in dit onderzoek tevens gekeken of de relatie tussen etniciteit en discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag verklaard kan worden door de mate van conflict in de leerkracht-leerling relatie.

De leerkracht-leerlingrelatie als mediator in de relatie tussen etniciteit en discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag

In dit onderzoek bleken conflicten in de leerkracht leerling relatie inderdaad significant gerelateerd aan de discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag door leerkracht en leerling. De relatie tussen de Marokkaanse etniciteit en een discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag bleek bovendien volledig te worden gemedieerd door de mate van conflict in de leerkracht-leerling relatie zoals gerapporteerd door de leraar. Dit betekent dat de grotere kans die Marokkaanse leerlingen hebben op een discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag volledig kan worden

verklaard door de conflicten die deze leerkrachten met deze leerlingen ervaren. Deze bevinding kan op meerdere manieren worden uitgelegd.

Zoals beargumenteerd in de inleiding kan een conflictueuze relatie met een leerling er mogelijk voor dat een leraar deze leerling gaat bekijken vanuit een 'problematisch' perspectief. Bij het rapporteren van probleemgedrag zal een leraar zich dan vooral gebeurtenissen herinneren die bij dit perspectief aansluiten en daardoor zal hij het probleemgedrag mogelijk overschatten (De Los Reyes & Kazdin, 2005). Het is echter ook mogelijk dat de richting van het verband andersom ligt. Het feit dat leerling en leraar het niet eens zijn over het probleemgedrag van de leerling, wordt door de leraar wellicht als aanstootgevend ervaren. Mogelijk maakt dit dat de leraar ook zijn relatie met de leerling als problematischer ziet. Daarnaast spelen verschillende culturele normen en waarden hier mogelijk een rol: door verschillende opvattingen over 'normaal' gedrag kan een discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag tussen leerkracht en leerling ontstaan (Pels, 2002). Dit kan weer tot een minder goede leerkracht-leerling relatie kan leiden, doordat leerkracht en leerling het niet met elkaar eens zijn. Ten slotte is het mogelijk dat de discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag vooral te maken heeft met de rapportage door de jongere. Wellicht geven Marokkaanse jongeren meer sociaal wenselijke antwoorden waardoor een onderrapportage hun probleemgedrag ontstaat (Thijs, 2011; Verkuyten, 1992). Het zou dus kunnen dat de leerkracht in bepaalde mate gelijk heeft over het probleemgedrag van de leerlingen. De items van de LLRV schaal conflict en de TRF schaal externaliserend probleemgedrag overlappen elkaar in zekere mate, wat dan het gevonden verband tussen beiden verklaart.

Hoewel leraren meer conflicten rapporteren over hun relatie met Marokkaanse leerlingen, laat deze studie tevens zien dat het effect van deze conflicten op het ontstaan van discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag bij Marokkanen niet sterker is bij andere groepen.

Beperkingen

Dit onderzoek kent enkele beperkingen. Voor de analyses is gebruik gemaakt van een cross-sectionele dataset. Hierdoor kunnen er geen uitspraken worden gedaan over de richting van de gevonden verbanden. Conflicten in de leerkracht relatie zouden een discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag kunnen veroorzaken, maar een discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag zou, zoals beargumenteerd, ook voor conflicten kunnen zorgen.

Een andere beperking van dit onderzoek is dat er een tijdsperiode zat tussen de afname van de YSR en de TRF schalen van externaliserend probleemgedrag. Theoretisch zou dit een verklaring kunnen bieden voor de gevonden discrepantie in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag.

Zelfgerapporteerd externaliserend probleemgedrag varieert namelijk mogelijk over tijd. Dit kan verklaren waarom de docent in fase twee een hogere mate van probleemgedrag rapporteert dan de

leerling in fase één. Dit zou dan echter gelden voor alle etnische groepen, waardoor het resultaat dat wijst op etnische verschillen in de discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag blijft staan.

Implicaties

Deze studie draagt bij aan het onderzoeksveld, ten eerste door vast te stellen hoe vaak discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag voorkomt in een sample van Nederlandse, Surinaamse, Turkse en Marokkaanse jongeren en ten tweede door te onderzoeken of etnische verschillen in de leerkracht leerling relatie een verklaring vormen voor de etnische verschillen in discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag. De resultaten van deze studie laten zien dat een discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag door leerkracht en leerling sterk gerelateerd is aan de mate van conflicten in de leerkracht-leerlingrelatie. De discrepantie in gerapporteerd probleemgedrag bij Marokkaanse jongeren bleek te kunnen worden verklaard door het hoge niveau van conflicten die Marokkanen hadden met hun leerkracht.

Deze kennis over het ontstaan van discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag is relevant omdat zowel de docent als de leerling belangrijke informanten zijn voor het vaststellen van probleemgedrag. Wanneer één van de twee probleemgedrag over- of onderrapporteert kan dit de behandeling bemoeilijken (De Los Reyes & Kazdin, 2005; Youngstrom, Loeber & Stouthamer-Loeber, 2000). Discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag kunnen er bovendien voor zorgen dat de prevalentie van problemen onder (etnische) jongeren moeilijk vast te stellen is en dat er verschillen ontstaan in wanneer de diagnose van een bepaald probleem bij iemand wordt gesteld (De Los Reyes & Kazdin, 2004)

Hoewel uit deze studie niet blijkt wat de richting van de gevonden verbanden is, blijkt in ieder geval dat de leerkracht-leerling relatie zeer belangrijk bij het begrijpen van discrepanties in gerapporteerd externaliserend probleemgedrag tussen leerkracht en leerling. Longitudinaal onderzoek is nodig om te kunnen vaststellen in welke richting de gevonden verbanden lopen. Daarnaast moet worden onderzocht waarom de leerkracht leerling relatie zo belangrijk is bij het ontstaan van discrepanties in gerapporteerd probleemgedrag. Het is belangrijk dat wordt vastgesteld of dit meer te maken heeft met het negatieve gedrag van en een onderrapportage door de leerling of meer met een bias van de leraar. Dit onderzoek vormt een nieuw puzzelstuk in het begrijpen van het begrijpen van de verschillen in probleemgedrag gerapporteerd door verschillende informanten.

Literatuur

Achenbach, Thomas M. & Rescorla, Leslie A. (2001). *Manual for the ASEBA School-Age Forms & Profiles*. University of Vermont : Research Center for Children, Youth, & Familie, Burlington

Achenbach, T. M., McConaughy, S. H., & Howell, C. T. (1987). Child/adolescent behavioral and emotional problems: Implications of cross-informant correlations for situational specificity. *Psychological Bulletin*, 101, 213-232.

Achenbach, T.M. (1991c). *Manual for the Youth Self-Report and 1991 Profile*. University of Vermont: Department of Psychiatry, Burlington

Achenbach, T.M. (1991d). *Manual for the TRF and 1991 Profile*. University of Vermont: Department of Psychiatry, Burlington

Baker, F. M & Bell, C. (1999). Issues in the psychiatric treatment of African-Americans. *Psychiatric Services*, 50, 362-368

Bengi-Arslan, L., Verhulst, F. C., van der Ende, J., Erol, N. (1997). Understanding childhood (problem) behaviors from a cultural perspective: Comparison of problem behaviors and competencies in Turkish immigrant, Turkish and Dutch children. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 32(8), 477-484

Crijnen, A.A.M., Bengi-Arslan L., Verhulst F.C. (2000). Teacher reported problem behavior in Turkish immigrant and Dutch children: a cross-cultural comparison. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, (102) 439-444.

Brok, P. den, Tartwijk, J.van, Wubbels, T., Veldman, I. (2010). The differential effect of the teacher-student interpersonal relationship on student outcomes for students with different ethnic backgrounds. *British Journal of Educational Psychology*, 80, 199-221.

Darwish-Murad, S., Joung, I.M.A., Lenthe, F.J. Van, Bengi-Arslan, L., Crijnen, A.A.M. (2003). Predictors of self-reported problem behaviours in Turkish immigrant and Dutch adolescents in the Netherlands. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44 (3), 412-423

De Los Reyes, A., & Kazdin, A. E. (2005). Informant discrepancies in the assessment of childhood psychopathology: a critical review, theoretical framework and recommendations for further study. *Psychological Bulletin*, 131, 483-509.

De Los Reyes, A.; Kazdin, A.E. (2005). Measuring Informant Discrepancies in Clinical Child Research. *Psychological Assessment*, 16(3), 330-334.

Garb, H.N. (1997). Race bias, social class bias, and gender bias in clinical judgment. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 4, 99-120

Jackson, S.A. (2002). A study of teachers' perception of youth problems. *Journal of Youth Studies*, 5, 313–323.

Jussim, L. (1989). Teacher expectations: Self-fulfilling prophecies, perceptual biases, and accuracy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(3), 469-480.

Koomen, H.M.Y., Verschuren, K., Pianta, R.C. (2007). *LLRV: Leerkracht Leerling Relatie Vragenlijst*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum

Looij-Jansen van de, P. M., Jansen, W., de Wilde, E. J., Donker, M. C. H., & Verhulst, F. C. (2011). Discrepancies between parent-child reports of internalizing problems among preadolescent children: relationships with gender, ethnic background, and future internalizing problems. *The Journal of Early Adolescence*, 31, 443-462.

Pels, T. (2002). *Tussen leren en socialiseren. Afzijdigheid van de les en pedagogisch-didactische aanpak in twee multi-etnische brugklassen*. Assen: Koninklijke van Gorcum

Roberts, R. E., Alegria, M., Roberts, C. R., & Chen, I. G. (2005). Concordance of reports of mental health functioning by adolescents and their caregivers. A comparison of European, African and Latino Americans. *Journal of Nervous and Mental Disorders*, 193(8), 528-34.

Saft, E. W., and Pianta, R. C. (2001). Teachers' perceptions of their relationship with students: effects of child age, gender, and ethnicity of teachers and children. *School Psychology Quarterly*, 16, 125-141.

Stevens, G.W.J.M. & Vollebergh, W.A.M. (2008). Mental health in migrant children. *Journal of Child Psychology & Psychiatry*, 49, 276-294.

Stevens, G.W.J.M., Vollebergh, W.A.M., Pels, T.V.M., Crijnen, A.A.M. (2007). Parenting and internalizing and externalizing problems in Moroccan immigrant youth in the Netherlands. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(5), 685-695.

Stevens, G.W.J.M., Pels, T., Bengi-Arslan, L., Verhulst, F.C., Vollebergh, W.A.M., Crijnen, A.A.M. (2003). Parent, teacher and self-reported problem behavior in the Netherlands: comparing Moroccan immigrant with Dutch and with Turkish immigrant children and adolescents. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 38, 576-585.

Thijs, J. (2011). Ethnic differences in teacher-oriented achievement motivation: A study among early adolescent students in the Netherlands. *The Journal of Genetic Psychology*, 172 (2), 1–20

Thijs, J., Koomen, H., Roorda, D., Hagen ten, D. (2011). Explaining teacher–student interactions in early childhood: An interpersonal theoretical approach. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 32, 34–43.

Thijs, J., Westhof, S., & Koomen, H. (2012). Ethnic incongruence and the student-teacher relationship. The perspective of ethnic majority teachers. *Journal of School Psychology*, 50, 257-273

Verhulst F.C., Van der Ende, J., Koot, H.M. (1997a). *Manual for the Youth Self-Report (in Dutch)*. Department of Child and Adolescent Psychiatry, Erasmus Medical Centre/Sophia, Rotterdam.

Verhulst F.C., Van der Ende, J., Koot, H.M. (1997b). *Manual for the Teacher's Report Form (in Dutch)*. Department of Child and Adolescent Psychiatry, Erasmus Medical Centre/Sophia, Rotterdam

Verkuyten, M. (1992). *Zelfbeleving van jeugdige allochtonen: Een socio-psychologische benadering*. Lisse: Swets & Zeitlinger.

Vollebergh W.A.M. (2003). Gemiste kansen. Culturele diversiteit en de jeugdzorg. *Kind en adolescent*, 24(4), 136-144

Vollebergh, W.A.M., Have ten, M., Dekovic, M., Oosterwegel, A., Pels, T., Veenstra, R., Winter de, A., Ormel, H., & Verhulst, F. C. (2005). Mental health in immigrant children in the Netherlands. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 40, 489-496.

Weisz, J.R., Chaiyasit, W., Weiss, B., Eastman, K.L. et.al. (1995). A multimethod study of problem behavior among Thai and American children in school: Teacher reports versus direct observations. *Child Development*, 66(2), 402-415.

Weisz, J.R., Suwanlert, S., Chaiyasit, W., Weiss, B., Walter, B.R., Anderson, W.W. (1988). Thai and American perspectives on over- and undercontrolled child behavior problems: Exploring the threshold model among parents, teachers, and psychologists. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56(4), 601-609.

Youngstrom, E., Loeber, R., & Stouthamer-Loeber, M. (2000). Patterns and correlates of agreement between parent, teacher, and male adolescent ratings of externalizing and internalizing problems. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68, 1038- 1050.

Zwirs, B.W.C., Burger, H., Buitelaar, J.K., Schulpen, T.W.J. (2006a). Ethnic differences in parental detection of externalising disorders. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 15, 418-426.

Zwirs, B.W.C., Burger, H., Buitelaar, J.K., Schulpen, T.W.J. (2006b). Different treatment thresholds on non-Western children with behavioral problems. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 45, 476-483.

Zwirs, B.W.C. (2006). *Externalizing disorders among children of different ethnic origin in the Netherlands*. Utrecht, The Netherlands: Doctoral Dissertation at Utrecht University.

Appendix : Vragenlijsten